

Jag vill gärna också ta tillfället i akt och nämna några teman som vi planerar att ta upp på dessa sidor framöver: Ett tema handlar om statsvetenskapens kontaktytor. Jag hoppas kunna bjuda in debattörer och företrädare för andra discipliner för att diskutera hur statsvetenskapen förhåller sig till andra akademiska ämnen som ekonomi, juridik, etnologi och psykologi. Hur hittar vi beröringspunkter mellan våra ämnen och i förhållande till samhällsdebatten på ett fruktbart sätt? En annan kontaktyta handlar om förhållandet mellan svensk statsvetenskap och statsvetenskap på den internationella arenan. Varifrån hämtar vi våra förebilder och influenser och vilka konsekvenser får dessa val? Ett tredje tema rör en fortsatt diskussion om jämställdheten inom svensk statsvetenskap där det är tänkt att vi ska presentera nya undersökningar av den typ som presenterades i förra numret (4/2007). Ett fjärde tema handlar om att presentera ”yngre” forskare inom statsvetenskap i Sverige. Om vi ser till yngre forskares inriktning, vart är svensk statsvetenskap på väg? Vilka frågor, teorier, metoder används och vilken framtid ser yngre forskare för vårt ämne?

HELENA OLOFSDOTTER STENSÖTA
FÖRBUNDSREDAKTÖR

Statsvetenskapen som profession

Vad skall vi ha Statsvetenskapliga förbundet till? frågar sig den nye förbundsredaktören Helena Olofsdotter Stensöta. Frågan är synnerligen berättigad och återspeglar ett ständigt återkommande behov av att diskutera förbundets roll för svensk statsvetenskap. Uppdraget kan synas vagt, i synnerhet som förbundet, till skillnad från en del utländska systerorganisationer, inte har en klart policyorienterad funktion. Vi är en ämnesorganisation, inte ett fackförbund.

Men vad skall vi egentligen syssla med? Som nyttillträdd ordförande för Statsvetenskapliga förbundet, denna snart 40-åriga skapelse ser jag inga principiella skäl till att i grunden ompröva den inriktning som varit gällande sedan begynnelsen, och som initiativtagarna till förbundet, dåtidens framryckande unga garde, ansåg som väsentligt: att informera om pågående forskning, att främja samarbetet mellan statsvetare från olika institutioner, att företräda ämnet i internationella sammanhang, och slutligen, att stimulera en kritisk analys av vår disciplins inriktning och utveckling och dess roll i samhället. Framför allt den sista punkten måste vara den centrala i uppdraget. Samtidigt är det här som svårigheterna tidvis varit som störst. För att samtalet skall vara fruktbart och inte stanna upp är det nödvändigt att varje generation statsvetare omtolkar professionens roll i ljuset av sina intressen och sina erfarenheter och att de får komma till tals i dessa angelägna frågor. Det är därför mycket glädjande att de yngre kollegerna nu tar till orda i en tid när svensk statsvetenskap upplever den största generationsväxlingen på länge och när ämnet ställs inför

en serie stora utmaningar, som alla väcker ett antal för statsvetarkollektivet viktiga frågor.

Den grundläggande problematik vi nu har att förhålla oss till är i vad mån statsvetenskapen överhuvudtaget är att betrakta som en enhetlig disciplin och hur vi hanterar – och bejakar – en ökad vetenskaplig pluralism utan att denna riskerar att övergå i en tilltagande subspecialisering och fragmentisering. Problemen gäller hur vi som profession värderar vår egen expertis och roll i relation till såväl andra ämnen som samhällslivet i stort, men också vad vi kan och bör göra för att säkra tillväxten av unga forskare och lärare och garantera att principerna för förkovran och karriär inte skiftar markant över landet. Detta hänger i sin tur samman med hur vi ser på behovet av ökad internationalisering, den svenska forskningsfinansieringens principer och samhällsnyttans primat.

Hur kan man karakterisera dagens svenska statsvetenskap med några få ord? Tvivelsutan har vissa aspekter av vårt ämne ändrats radikalt sedan 1960- och 70-talet, då undervisningen bedrevs enligt ganska likartade principer vid ett fåtal större lärosäten, antalet professorer i landet motsvarade vad en någorlunda medelstor institution numera kan räkna in i sin stab, studentantalet var relativt begränsat, kvinnorna var ytterst få och ämnets kärna ansågs mer självklar än vad den är idag. Samtidigt som antalet avhandlingar i statsvetenskap har ökat kraftigt under de senaste decennierna har också kriterierna för god vetenskap blivit fler, och därmed generösare. Toleransen för olika statsvetenskapliga uttrycksformer har blivit större parallellt med ett växande behov av att bredda dialogen mellan ämnets traditionella subdiscipliner. Det är inte bara fullt ut accepterat att använda många olika tillvägagångssätt – bittra metodstrider är numera

sällsynta – eller att argumentera normativt utan också att djärvt utforska ämnets gränssytor, inte bara inåt, men också utåt. På flera håll i landet har de gamla revirstriderna mellan statsvetare och t.ex. jurister, nationalekonomer, fredsforskare och historiker övergått i produktivt samarbete. Det är inte heller ovanligt att svenska statsvetare idag aktivt vänder sig till betendevetare eller i sin strävan att lösa fler vetenskapliga samhällsproblem söker den expertis som olika naturvetenskapliga discipliner representerar. Det gäller inte minst den snabbt växande miljöforskningen. Nyfikenheten, men också forskningsfinansieringen och sättet att definiera forskningsproblemen har bidragit till denna nyorientering.

Internationaliseringen har brutit fram på bred front. Svenska statsvetare ger sig ut i världen som aldrig förr; de är flitiga konferensdeltagare, tillbringar långa och många perioder vid utländska universitet och återvänder hem med nya idéer och uppslag till forskning. De senaste 20-30 åren har också antalet professionella kontaktytor utanför landet vuxit mycket kraftigt. Även om de nordamerikanska resmålen ofta lockar, söker sig allt fler till även andra platser. Den svenska statsvetenskapen är, liksom den övriga nordiska, numera internationaliserad även ifråga om publiceringsformer och samarbetsstrategier. De internationella samverkansstrukturerna blir samtidigt allt fler. Svenska statsvetare samarbetar inom ramen för nordiska (NOPSA), europeiska (ECPR) och världsomspännande (IPSA) organisationer. Det senaste tillskottet är den nybildade (2007) paraplyorganisationen European Confederation of Political Associations, som räknar in 19 nationella och internationella statsvetarföreningar i sin medlemskrets, däribland vårt svenska förbund.

Det förefaller som om kontaktytorna mot samhällslivet har breddats successivt, inte minst därför att ämnet möter en växande efterfrågan från både politik och media. Svenska statsvetare tar tredje uppgiften på allvar och deltar i en mycket stor omfattning i den offentliga debatten och då inte bara som utredningsmän. Vi sitter med i styrelser och deltar i seminarier. Numera går det knappast en nyhetsvecka utan att en kollega uttalar sig i någon angelägen fråga eller gör inlägg i pressen. Statsvetarna har nära på blivit vår tids överstepräster, som en religionsvetare en gång uttryckte saken.

De snabba och bitvis genomgripande förändringarna av det intellektuella landskapet kan av den moderna statsvetenskapens utövare mötas på två och såvitt jag kan bedöma fullt likvärdiga sätt: antingen med en breddad handlingsrepertoar och kunskapsbas för att hantera vetenskaplig mångfald, eller med fördjupning och avgränsning. Ser man till de dominerande forskningsdiskurserna kan man finna stöd för bägge handlingslinjerna. Även i det praktiska akademiska livet ser man exempel på bägge strategierna. Det hänger delvis samman med vad vetenskapssamhället premierar, men beror också på vad samhällslivet i stort efterfrågar. Hanteringen av många av dagens många olösta och mångskiftande problem kräver både det vida, ibland t.o.m. encyklopediska vetandet *och* ett angreppssätt som innebär att man borrar på djupet och behärskar material i detalj. Valsituationen har för den enskilde forskaren onekligen karaktären av ett dilemma. Samtidigt som generalistkravet blir allt svårare att tillgodose, riskerar blickfånget att begränsas av ett alltför skarpt fokus på enskildheter. Vad det ytterst handlar om är hur den breda, ämnesövergripande generalistkompetensen kan kombineras, eller sammanleva med den

högspecialiserade expertisen. Skall ämnet satsa på bäggedera? Och vilken linje skall den unga statsvetaren välja? Det enda man med säkerhet vet är att avancerad forskningsbaserad kunskap tar lång tid att bygga upp och att vi idag inte säkert kan avgöra vilken sorts specialkompetens som kommer att vara efterfrågad i framtiden.

Forskningspolitiken har i hög grad, och ytterst berättigat, ställt frågan på sin spets vad som utmärker vetenskaplig excellens. Det är numera inte ovanligt att just disciplinoberoende flervetenskaplighet framställs som ett kvalitetskriterium även för samhällsforskningen. Problemet, inte den institutionella tillhörigheten blir på det sättet avgörande. Unga forskare i karriären har å andra sidan knappast råd att förhålla sig till detta krav på ett förutsättningslöst sätt. Att verka för ett brett och disciplinöverskridande samarbete är riskfyllt när kraftsamling och ämneskoncentration premieras starkt, inte minst i tider av tilltagande internationell konkurrens. Viljan att ”relatera till andra” är emellertid en nödvändig förutsättning för att ett ämnesövergripande samtal skall komma till stånd. Utbildningssociologer varnar för riskerna att bli fångade i ”kulturella rutiner”, något som ökar risken för ämneschauvinism, må det vara i förhållande till de egna systerdisciplinerna eller grannämnen.

Trycket på brett samarbete är stort även av andra skäl. Det är välkänt att de nutida principerna för finansiering av svensk samhällsforskning innebär en prioritet för stora, eller mycket stora projekt eller program. Samtidigt är denna policy bekymmersam, eller t.o.m. ett hinder för de forskare, som föredrar att arbeta ensamma eller som ser en publicering på i huvudsak svenska som en viktig angelägenhet. En stimulerande mångfald kräver att vi beja-

kar både de forskare som söker sig fram på egen hand och de som jagar i flock.

Ökade kontakter med världen utanför universiteten motiveras ibland med kravet på forskningens samhällsnytta. Statsvetare bör inte vara främmande för den politiska praktiken, tvärtom. Många skulle nog ändå mena att statsvetaren som samhällsingenjör är mindre vanligt förekommande nu än t.ex. under 1950- och 60-talen. Tvärtom har den svenske statsvetaren alltmer inträtt i rollen av kritiker och granskare, ibland utifrån tydliga normativa positioner. Men hur gränsen skall dras mellan självständighet och samhällsengagemang är inte lätt att avgöra, i synnerhet inte när ett tilltagande nyttotänkande hos allt fler forskningsfinansiärer de facto tvingar många samhällsforskare att skapa eller delta i projekt, som mycket tydligt syftar till att på relativt kort tid föreslå lösningar på de problem som politiker och byråkrater uppfattar som högprioriterade och brådskande.

Här uppstår direkt ett svårlöst problem. Denna moderna form av sektorsforskning, som inte värderar forskning på "eget uppdrag" särskilt högt begränsar inte bara statsvetarens sätt att ställa frågor utan riskerar också, bl.a. av rena överlevnadsskäl, att skapa en kader av vetenskapliga opportunisterna i det offentliga tjänsten. Även om risken inte är försumbar, bör den nog samtidigt inte överdrivas – svenska statsvetare ger överlag prov på en stark forskarintegritet, som ytterst bottnar i en gemensam och utbredd uppfattning om vad som konstituerar vetenskaplig kvalitet och originalitet. Det i sin tur hänger samman med att det svenska vetenskapssamhället tar starka internationella intryck,

men också att ämnets utövare i Sverige regelbundet verkar som sakkunniga vid tjänstetillsättningar och docentutnämningar, samt sitter i andra institutioners och ämnens betygsnämnder.

Det pågår sedan länge en diskussion om hur man skall vitalisera förbundets årsmöten, som ju är – eller borde vara – den största manifestationen av statsvetenskaplig samhörighet. Helena Stensöta för i sitt inlägg fram ett antal intressanta förslag i den riktningen. Vad man kan säga om årets möte, som går av stapeln den 26-27 september är att förberedelsearbetet är i full gång. Uppsalainstitutionen, som står värd, har valt att lägga årsmötet i direkt anslutning till den Skytteanska prisceremonin. Arrangörerna tar även några djärva organisatoriska grepp, allt i syfte att förnya en gammal inkörd modell och att attrahera även mer seniora forskare, som ju ibland har lyst med sin frånvaro. Dels bryter man upp den gängse seminarieprincipen och tänker sig ett drygt tiotal workshops inriktade på olika teman, dels tänker man, på internationellt vis, begära in abstracts i förväg.

För att öka möjligheterna att diskutera för oss statsvetare angelägna frågor har förbundet sedan en tid inrättat en egen hemsida, som medlemmarna kan gå in på – som bekant förutsätter en debatt i den elektroniska tidsåldern inte längre att de inblandade befinner sig på samma plats. Samtidigt är det en avgörande fördel om man kan träffa sina kolleger personligen, ansikte mot ansikte. Res därför till Uppsala i september!

MAGNUS JERNECK
ORDFÖRANDE FÖR STATSVETEN-
SKAPLIGA FÖRBUNDET